

BUITEN

2^e JAARGANG N°. 46.

ZATERDAG 14 NOVEMBER 1908.

Schnabel & Co.

Foto Aug. F. W. Vogt. *DE TROMPENBURGH.*
GEWIJZIGD OUD-HOLLANDSCH KABINET MET CHINEESCH EN LOOSDRECHTSCH PORSELEIN.

BUITEN

Geïllustreerd Weekblad
aan het Buitenleven gewijd

REDACTIE:
H. VAN BOOVEN, te HILVERSUM
MEDEWERKERS.

ARCHITECTUUR, (Gebouwen, wooninrichting, meubelen, verlichting, verwarming, enz.) TUINARCHITECTUUR, PLAATS-BESCHRIJVING: A. F. VAN BEURDEN, H. VAN DER BORCH VAN VERWOLDE, WOUTER COOL, C. L. S. V. H., J. W. HANRATH, E. RUEMPOL, LEONARD A. SPRINGER, D. F. TERSTEEG, P. WESTBROEK.
BLOEMEN- EN MOESTUIN; (Serres, kassen, enz. vruchtboomen, sierheesters). J. G. BALLEGO, K. BERENDSEN, JAC. B. BRINK, E. H. J. CUNAEUS, A. FIET, J. J. KRUYFF, E. TH. WITTE.
FOKKEN EN KWEEKEN: (Paarden, runderen, wotter, honaen, pluimvee en ander gevogelte, visschen, bijen): F. BLAAUW, G. C. DUVAL VERWEY, CHR. H. J. RAAD, S. SPANJAARD LZN., JOH. PH. TUYT.
FOTOGRAFIE: J. A. BAKHUIS, M. A. BOER, F. F. BRUYNING JR., DR. A. J. M. GARJEANNE, AUG. F. W. VOGT, MEVR. C. DE VRIES-BLOM.
HYGIËNE, (Tuinsteden) OPVOEDINGEN ONDERWIJS: J. BRUINWOLD RIEDEL, G. H. DEMMINK, J. C. G. GRASÉ.
LANDBOUW, LANDBOUW-ECONOMIE, HEIDEONTGINNING EN BOSCH-CULTUUR: (Cultuurplanten, woudflora, veredeling van gewassen, enz.) L. BROEKEMA, F. F. BRUYNING JR., I. P. VAN LONKHUIJZEN, J. RINKES BORGER, J. Z. TEN RODENGATE MARISSEN, A. J. VAN SCHERMBEEK, C. G. SPENGLER, DR. J. J. OTT DE VRIES.
LEVENDE NATUUR EN LETTERKUNDIGE BIJDAGEN: MEJ. A. BIENFAIT, MEJ. C. BIENFAIT, M. J. BRUSSE, BERN. CANTER, J. DAALDER DZN., P. FRANSEN JZN., DR. A. J. M. GARJEANNE, G. DE GRAAF, E. HEIMANS, MEVR. HOFFMANN, W. C. VAN MEURS, DR. EDW. B. KOSTER, M. KRAMER, JOH. DE MEESTER, HENRI MEIER, J. REDDINGIUS, E. RUEMPOL, TOM SCHILPEROORT, MEJ. B. STOLK, DREVES UITTERDIJK.
METEOROLOGISCHE EN ASTRONOMISCHE MEDEDEELINGEN: DR. C. SCHOUTE, J. VAN DER BILT, PROF. DR. A. A. NIJLAND.
SPORT: (Cricket, golf, hockey, kaatsen, lawntennis, voetbal, ijskolf (bandy), enz.; paardensport; jacht en jachthonden; automobilisme, wielrijden, toerisme, roeien, zeilen, zwemmen, visschen, watertochtes; biljarten, schermen, vuistvechten, enz.; wedstrijden) J. COUCKE, A. W. H. W. H. R. VAN MANEN.

INHOUD:

De zwarte mees, door J. L. F. de Meijere	blz. 542
„Kreukelen”, door J. Daalder Dzn.	„ 543
Vogelmoord in het groot, door P. Franssen Jzn.	„ 543
Varia.	„ 543
De Trompenburgh, door E. Ruempol, geïllustreerd (slot)	blz. 541, 544—547
Idioot	blz. 545
Overleg bij Krabben, door P. Franssen Jzn.	„ 547
Over den rijkdom der Nederlandsche taal en nog iets, door Karel Lanaman	„ 548
Texelsche schapen, door G. de Graaf, geïllustreerd.	„ 549
Kogvisschen, door J. Daalder Dzn.	„ 550
Het Peperhuis te Enkhuizen, door P. Franssen Jzn., geïllustreerd	„ 551
Het zwavelkoffje, door I. Dorsman Czn., geïllustreerd	„ 551
Twee goede bekenden, door P. Franssen Jzn., geïllustreerd	„ 552
Een geskeletteerde vrucht	„ 552

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Bij iedere rubriek wordt gelegenheid voor correspondentie opengesteld en gelieve men vragen aan de Redactie te richten.

Fraaie foto's zullen gaarne ter beoordeeling ontvangen worden. Te adresseeren aan de Redactie of aan de Uitgevers. De inzender verzuime vooral niet duidelijk zijn naam en adres te vermelden; ook achter op de foto's.

Van tijd tot tijd zullen prijsvragen voor de beste foto's op een of ander gebied worden uitgeschreven.

De Uitgevers verzoeken betrefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van een annonce, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Het auteursrecht voor den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de Wet van 28 Juni 1881, Stbl. No. 214.

Uitgave van SCHELTEMA & HOLKEMA'S BOEKHANDEL
K. Groesbeek & Paul Nijhoff - AMSTERDAM -

DE ZWARTE MEES.

(PARUS ATER L.).

EEN vogeltje, dat des winters als zwerfvogel in al onze provinciën wordt waargenomen, maar des zomers enkel het Oosten van ons land bewoont. Hij houdt zich bij voorkeur op in dennenhout, waar hij zich voedt met allerlei schadelijke insecten natuurlijk, maar, waar hij zich 's winters ook geducht te goed kan doen aan denenzaad, dat hij van den grond komt oplezen. Toch is zijn aanwezigheid niet uitsluitend afhankelijk van dennenbosschen; ook in tuinen, waarin slechts sporadisch een denneboom wordt aange troffen, wil hij zijne tenten opslaan, gelijk ik uit ervaring weet, zoo we slechts zorg dragen, dat er overvloed van gunstige nest-gelegenheid voorhanden is.

De zwarte mees is een zeer kleine vogel, de kleinste van zijne familie, met een, in verhouding tot zijn grootte, bijzonder zwaren kop. Dit krachtig ontwikkeld lichaamsdeel en zijn korte, gedrongen gestalte, maken hem nu niet tot een fraaie, elegante verschijning, maar daar staat tegenover, dat hij op muzikaal gebied zijne geheele familie verre de baas is; want de zwarte mees is de eenige, die, bij tijden, een werkelijk niet onaardig liedje laat

hooren. Hij spreidt zijne talenten evenwel zóó zelden ten toone dat hij zich maar bij zeer enkelen eenige vermaardheid als zanger heeft verworven. De meeste vogelvrienden en -kenners zullen zijn zang nooit vernomen hebben; de lok-, alarm- en signaalge-luiden zijn natuurlijk bekend genoeg en die moet ieder voor zich zelf maar bestudeeren. Zwak als ik mij voel in het juist weergeven van vogelgeluiden, zal ik er liever het zwijgen toe doen.

De kleur van de zwarte mees houdt het midden tusschen die van kool- en zwartkopmees en ondanks de groote punten van verschil, zou toch een beginnend waarnemer er toe kunnen komen de zwarte mees met een van die beiden te verwarren. Wat de zwarte mees echter vóoral kenmerkt, is, naast zijn extra-forschen kop, een vrij groote, ovale, duidelijk uitkomende, witte vlek in den nek. Ook de koolmees heeft zoo'n witte vlek maar bij deze is ze veel minder geprononceerd, kleiner, en meer geelachtig van kleur.

De onderzijde van de zwarte mees is vuilwit tot roestkleurig en de rug is donker aschgrauw, maar maakt ook wel eens den indruk min of meer grijsgroen te zijn geteekend.

Over de vleugels loopt een sterk zichtbare en een minder duidelijk begrensde, witte dwarsband.

Men heeft wel eens gebold aan de mogelijkheid van het voorkomen van twee verschildende variëteiten van zwarte meezen in ons land. In Engeland komt n.l. een zwarte mees voor, die van onze inlandsche, in tekening eenigszins verschilt en die daarom door de wetenschappelijke ornithologen voor een afzonderlijke geographische verscheidenheid wordt gehouden. Nu zou het natuurlijk geenszins onmogelijk zijn, dat de Engelsche variëteit op den trek, in najaar en winter ons land bezoekt, maar zoolang daaromtrent met zekerheid geen waarnemingen zijn gedaan hebben soortgelijke beschouwingen slechts hypothetische waarde.

Wie 's winters in een bosch (een dennenbosch dan altijd), loopt en een zwak piepend geluid hoort, vindt meezen of goudhaantjes of beiden. Maar *dit* is een feit, dat in een gezelschap van eenige beteekenis, steeds de meerderheid door de zwarte meezen wordt gevormd.

's Zomers is de zwarte mees in de streek, waar mijne waarneming zich uitstrekt (de omgeving van Ede en Bennekom), een der meest ordinaire vogels; 's winters komt zij te zeldere plaatsen enorm veel voor en meermalen heb ik mij afgevraagd, als ik zoo'n talrijke schaar meezen over mij en om mij en achter mij zag vliegen of hoorde piepen: „Waar zullen al die vogeltjes toch wel den nacht doorbrengen?” Want als echte holbewoners zullen zij natuurlijk het liefst beschutting zoeken tegen de nachtelijke gevaren in een of ander boomgaatje, maar dat is voor mij gemakkelijker te zeggen, dan voor de meezen om uit te voeren, want geschikte boomholten zijn in onze bosschen te tellen. Zij moeten dus wel onbeschut in de boomen overnachten, of hun heul zoeken in aardholten, die evenwel lang niet immer gevaarloos zijn. Dat zij werkelijk in gaten in den grond zouden slapen, lijkt mij nog niet zoo onwaarschijnlijk. Het is immers bekend, dat speciaal de zwarte mees oude konijnenholten verkiest, ten einde er zijn nest in te bouwen.

Die broederij in oude konijnenholten heeft haar zeer gevaarlijke zijde. Een opgejaagd konijntje holt het eerste hol binnen, waar hij meent een schuilplaats te zullen vinden en indien er nu in zoo'n hol een zwarte-meezenest mocht liggen, dan ligt het voor de hand, dat er van het nestje en inhoud niet veel heil zal blijven en dat de oude vogel blij mag zijn, zoo hij het er zelt heelhuids afbrengt.

Al zóó vroeg in het jaar vangt de zwarte mees aan maatregelen te treffen ter vermeerdering van het gezin. Op 20 April 1905 had ik het geluk, dat een zwarte-meezen-paartje een nestkastje in mijn tuin had betrokken; er lagen toen 10, reeds zwaar bebroede eieren in, waaruit eenige dagen later de jongen te voorschijn kropen. Met deze jongen is het, tusschen haakjes, treurig afgelopen; eenige dagen later vond ik ze deels dood in het kastje, deels er onder, geheel met wonden bedekt. Een draaihals (een vreemde, niet zeer algemeene vogel, die tot de familie der spechten behoort) had, gelijk ik met zekerheid mocht vermoeden, dit vernielingswerk aangericht. Het nest van de zwarte mees is ook al uit mos, haar, sajet, enz. samengesteld. De eieren lijken volgens ervaren oölgén (eierkenners) zóózeer op die van andere, kleinere meezensoorten, dat zij niet met zekerheid te determineren zijn.

Over het gezang van de zwarte mees nog een enkel woord. Het lijkt wel op dat van sijsje of barmsijsje en toen ik het op de wandeling voor het eerst hoorde, dacht ik dan ook niet anders of er moesten tusschen de meezen een paar sijsjes verdwaald zijn. Van sijsjes was echter niets te zien en hoe zou dat ook? We moeten 's winters geen sijsjes in dennen gaan zoeken; die zullen we eerder aantreffen in elzen, waar zij op handige wijze het elzenzaad uit de kortballetjes weten te halen.

Het gezang was werkelijk afkomstig van een zwarte mees; slechts twee maal in mijn leven heb ik het gehoord en beide malen in den winter. Dit is wel merkwaardig, daar de meeste vogels in lente of begin zomer plegen te zingen.

Als kooivogel is de zwarte mees een uiterst zeldzame verschijning. Nooit heb ik ergens een zwarte mees in de kool-aangetroffen, op geen tentoonstellingen en in geen Nederlandsche diergaarden. Het is dan ook een vogel, die uiterst moeilijk in het leven te houden is. Enkel zij, die hun sporen als vogel-paedagoog verdiend hebben, mogen zich aan de zwarte mees wagen; anderen blijven er met de handen af!

J. L. F. DE MEIJERE.

„KREUKELLEN”.

WAT „kreukels” zijn, weten de visschers zeer goed. Bedoeld worden alikruikken, maar met dezen naam bemoeit men zich niet. De bedoelde slakjes noemt men „kreukels”, de visschers, die zich met het vangen er van bezig houden, zijn „kreukelaars” en onder spreekt men van „in den kreukeltijd”.

We gaan maar weer mede met een schuitje, dat voor de kreukelvangst is ingericht, en na door verschillende geulen en vaartertjes gegaan te zijn, komen we op „het veld” aan. De visschers kennen al de diepten en ondiepten uit den omtrek, en ze hebben hunne merken aan alle verhevenheden, zoowel boerenningen als kerken en molens, en natuurlijk in de eerste plaats tonnen en bakens, die men evenwel niet in alle vaarwaters aantreft.

Het alikruikken-visschen geschiedt ook met korren, doch dit is geen groote netten, zooals de rogkorren, maar ze zijn veel kleiner en ook anders. Kijk, hier is er een! Zoo'n vischtuig bestaat uit een grooten, ijzeren rechthoek, waaraan een sleepnet is bevestigd, vervaardigd van ijzeren essen en ringen en aan de bovenzijde van gewoon touwen netwerk. Van het rechthoekige nam loopen drie ijzeren stangen, die in een oog te zamen komen, hiaraan is het kortouw bevestigd. Niet met één, maar wel met drie korren wordt gewerkt. De eerste kor gaat overboord en het stevige touw wordt om den bolder geslagen. Even later gaat ook de tweede en nog wat later de derde kor buiten boord, en nu spoedig te tijd gekomen, om de eerste kor weer binnen te halen, die evenwel dadelijk, nadat men den inhoud op de laningen heeft afgestort, opnieuw wordt uitgeworpen. Zoo is men weldra voortdurend bezig met het ophalen en weder in zee werpen der korren. Dit is een tamelijk zwaar werk en het bezorgt aan de visschers veele vingers.

Weldra ligt eenige vangst op het dek, bestaande uit enkele alikruikken, waartusschen zich ook schelpen van andere weekdieren, enkele mossels en een paar zeesterren bevinden. Alles wat geen „kreukel” is, wordt buiten boord geworpen, tenzij er enkele oesters worden mede opgehaald, die men in de bun bevaart of wel zelf consumeert.

Zoo gaat het den geheelen dag voort, zoodat er bijna geen tijd is om wat gereed te maken en te nuttigen. Soms tijds gebeurt het, dat de schuit bij vallend getij tegen de droogte loopt en daar aan moet blijven liggen, totdat het water weder hoog genoeg gewassen is. Doch ook in dat geval laat men den tijd niet nutteloos verloren gaan, maar schipper en knecht begeven zich buiten boord, ieder met een bak voor zich, waarin men op de vlakke gebonden alikruikken verzamelt. We willen even de Alikruik nader beschouwen, terwijl de visschers hun werk doen.

De Alikruikken, door Linnaeus *Turbo littoreus* genoemd, doch bij andere schrijvers ook aangegeven onder den wetenschappelijken naam *Littorina littorea*, behooren tot de kopdragende weekdieren (Cephalophora). Het zijn kleine slakken en ze wonen in huisjes of horens, die spiraalvormig gewonden zijn, evenals die van de gewone huisjes- en wijnbergslakken. De opening is thans gesloten door een hoornachtig plaatje, hetgeen zich bevindt aan den voet van het diertje. Hiermede hecht het zich vast aan allerlei planten, aan de leien der steenglooingen, aan meerpalen, beschutningen, bodems van schepen, enz. Het hoorntje is aardig rond en van een puntje voorzien en het heeft ongeveer de grootte van een hazelnoot. Natuurlijk zijn er ook kleinere tusschen, doch de grootste zijn het meest gewild, wat trouwens bij een massa slakken het geval is.

Wanneer we met een hard voorwerp het huisje van de Alikruik raken, dan zien we daarbinnen een tamelijk weeke massa, die blauwachtig bruin van kleur is. Iets dergelijks te gebruiken, lacht men oningewijde niet bijzonder toe. Van bewerktuiging is niet veel te zien en toch bestaat deze even fijn en nauwkeurig als bij alle levende wezens. Oogen, hart, bloedsomloop, zenuwstelsel, spijsverteringsorganen, voortplantings-werktuigen, alles is in dit kleine weeke en schijnbaar nietige dier aanwezig, al kan niet alles door ons worden gezien en opgemerkt. Wanneer we dit alles bedenken, dan staan we zeker vol bewondering stil over de nauwkeurigheid van bewerktuiging, waarin de Natuur zich tot in de kleinste bijzonderheden getrouw en gelijk blijft.

De voortplanting der Alikruikken geschiedt door eieren, die in den bodem gelegd worden.

Terwijl wij zoo voortgingen met elkander het een en ander omtrent alikruikken mede te deelen, zijn de visschers steeds voortgegaan met hun arbeid, doch thans wordt gerekend, dat het „welletjes” is voor heden. De korren blijven nu aan boord, waar ze straks wat schoon gemaakt worden en voor het lapje gaat het op de haven aan, waar de vangst wordt afgeleverd, om naar Engeland verzonden te worden. Onder het zeilen worden de Alikruikken afgewassen in het bunwater en vervolgens ingebaald, d.w.z. in zakken of balen geborgen, opdat ze aan den wal spoedig overgeladen kunnen worden voor de verscheping naar Brussel. Soms tijds worden ook enkele balen naar Parijs of naar Londen verzonden, doch het leeuwendeel is steeds bestemd voor Londen of voor een andere groote plaats in Brittannië. Elke zak bevat één H.L., en hiervoor wordt gemiddeld 6 à 7 gulden ontvangen, zoodat bij eenige vangst het werk tamelijk loonend is.

Wanneer we de haven naderen, zien we enkele kinderen langs

de zeevering ijverig zoeken naar Alikruikken, die zich op de steenen hebben vastgezet. De verzamelde voorraad zal ook straks voor eenige centen verkocht worden, die een welkom buitenkansje zijn voor de gewoonlijk arme ouders.

We zijn in de haven aangeland. Vijf zakken vol „kreukels” staan gereed, om verkocht te worden; de schipper is best voldaan over den dag, doch het weer heeft ook bijzonder medegewerkt. Dikwijls is er te veel wind en somtijds te weinig, zoodat wel eens in dagen geen cent kan verdiend worden.

Juist willen wij de schuit verlaten, als we door den schipper „te gast” gevraagd worden. We kunnen ons dan ook te goed doen aan het zeebanket, dat we heden hebben zien vangen, want de knecht heeft een paar liters behouden, die in een ijzeren pot gedaan worden, om in zeewater te worden gekookt. Weigeren gaat in zoo'n geval niet, en we zullen dus de gasten van de visschers zijn. 't Is in het „vooronder”, waar thans de knecht als chef de cuisine fungeert, zeer warm, zoodat besloten wordt, om het maal maar boven te houden. Geen tafel en stoelen worden gereed gezet, want die vaart men niet aan boord, maar een pot met een blauwachtige meelspijs, door den wasem nauwelijks te zien, krijgt een plaatsje in het midden op de laningen, en wij hurken er rond. In het midden van den meelkost, door den knecht „troet” geheeten, wordt een kuiltje gemaakt, dat gevuld wordt met gesmolten boter en stroop, en hierin wordt elke lepel vol even gedoopt. Na zoo'n dag van op zee zijn, laat de kost zich zeer goed smaken. Een paar malen springt de knecht het „vooronder” binnen, om even te zien, hoe het met de „kreukeltjes” gaat, die straks op de „troet” zullen volgen, en het dessert vormen. Als de troetpot geheel ledig is gegeten, worden de lepels schoon geveegd, en twee ervan worden overgereikt aan de vrouw op het tjalkschip, dat naast ons ligt. De voorraad tafeltin was n.l. onvoldoende, en daarom was er voor het speciaal geval, dat er gasten aan boord dineerden, wat bij geleend van de onbekende bureu.

En nu staat de pot met Alikruikken in het midden, en de knecht bezorgt ieder onzer een speld, die hij ook al op het tjalkschip in ontvangst heeft genomen. Want met een speld moet het zwarte plaatje, dat we onder aan den voet van het levende dier waargenomen hebben, op zijde geschoven worden en dan peutert men met hetzelfde primitieve werktuigje het gekookte slakje uit zijn huisje. Het dingetje ziet er groenbruin uit, en wie nooit „kreukels” gegeten heeft, kan de eerste exemplaren moeilijk naar binnen krijgen. De smaak valt evenwel mede, en dan gaat het spoedig beter. We hebben genoeg gegeten en we zeggen den visschers wederom hartelijk dank voor alles. Spoedig gaan we op nieuwe schatten uit. Tot ziens dus!

J. DAALDER DZN.

VOGELMOORD IN HET GROOT.

MEEZEN en zwaluwen zijn bij ons de voornaamste insectenverdelgers. Een zwaluwpaar werkt 16 uur per dag aan de voeding zijner jongen. Elke zwaluw voorziet ze 20 keer per uur van voedsel, dat is voor beide 640 maal per dag. Aangenomen, dat per keer 10 insecten worden aangevoerd, dan verdelgt ieder paar per etmaal 6400 insecten ten behoeve zijner jongen. Rekenen wij daarbij 600 voor eigen onderhoud, dan levert dat per dag 7000, per maand 210000 insecten. Hebben zich dus 100 zwaluwen op een plaats gevestigd, dan zouden in één zomer 57 miljoen insecten verslonden worden. En stel daartegen den vogelmoord in een deel van één land, van Frankrijk. Parijs gebruikt voor zijne mode jaarlijks duizenden kisten met vogelkijjes. In Marseille doodde men eens op één keer 10000 zwaluwen door electriciteit, ten behoeve van de Parijsche modemaaksters. Daarvan kwamen slechts 2700 aan in een staat, dat de huidjes nog bruikbaar waren. In het departement der Gironde worden elk seizoen 750000 kleine vogeltjes gedood, die 55 milliard insecten kunnen verslinden. Een boer ving in twee weken 43200 zangvogels, meest zwaluwen. In de laatste jaren werden meer dan 175 miljoen vogeltjes aan de mode opgeofferd.

En dat in een land, hetwelk zich graag het meest beschaafde van Europa noemt. P. FRANSEN JZN.

VARIA.

Hij, die in het voorjaar de verschillende groote steden bezoekt, vraagt zich wel eens met verwondering af, waar toch wel al de sinaasappelen vandaan komen, die in dien tijd te koop worden aangeboden. Eenig licht gaat op, wanneer men weet, dat de oogst van 1907—1908 alleen voor Californië geschat wordt op 30.000 wagons, te zamen inhoudende 9 miljoen kisten of 1550 miljoen stuks. Ook in den winter van 1906—1907 was de oogst reeds zeer belangrijk; hij bedroeg toen 25.000 wagons sinaasappelen en 3.000 wagons citroenen.

Heewel niet zoo groot, is toch ook de opbrengst van Florida zeer groot, dezen winter bedroeg die 2.200.000 kisten, wat iets minder is dan het vorige jaar, toen de oogst in zijn geheel 3.300.000 kisten bedroeg. Hoeveel handen zijn er wel niet nodig om al deze vruchten te plukken en te verpakken. Geen wonder dan ook, dat het mislukken van dezen oogst een ramp voor de streek is.

Foto Aug. F. W. Vogt.

OUD-CHINEESCHE SPEKSTEENEN BEELDJES.

DE TROMPENBURGH.

(Slot).

WANNEER men uit den zin van de verschillende spreuken zou willen afleiden, in welken tijd ongeveer de bouw van den Trompenburgh moet voltooid zijn, dan is een naslaan van de geschiedenisboeken een vrij betrouwbaar werk. Het was Cornelis Tromp, de „Van” Tromp der Engelschen, die — om met De Jonge te spreken — „zoolang van den vierdaagschen zeeslag zal gewaagd worden, zoolang de overwinning bij Kijkduin bevochten, niet in de vergetelheid zal geraakt zijn, zoolang de Oceaan door Nederlandsche kielen zal bevaren worden, in eere blijven moet!” — binnen de landspalen uitermate geliefd bij het scheepsvolk, dat hem op de handen droeg, en daarbuiten gevreesd als geen, maar zijn koene moed deed in onbesuisdheid hem feilen begaan, waarvoor terechtwijzing niet achterbleef. Hoe moet het hem te moede

zijn geweest, toen in 1666 de Staten hem smadelijk atzetten, daar hij in het hachelijkste van den strijd de Ruyter had alleen gelaten! Half als gevangene werd hij beschouwd; hem werd immers bevolen door de Staten, tot nader order in Den Haag te blijven en niet naar de vloot te gaan, op poene van schuldig te worden gehouden aan muiterij. Zoozeer werd de admiraal bij het scheepsvolk bemind.

En in 1683 — toen reeds was blijkbaar de z.g. diplomatenkoorts ontdekt! — moest Tromp wegens „ziekte” het opperbevel neerleggen, na een conflict met den Prins over het aanstellen van zee-officieren. Hij was in ongenade gevallen.

Een gedwongen verblijf te land — er zat niets anders voor Cornelis Tromp op — en in deze tijden is wel het begin te zoeken van den bouw van zijn merkwaardig landhuis, dat wij in het

bovenstaande hebben trachten te beschrijven. Zou het ver misgetast zijn? Niet waarschijnlijk en zoo is de bittere stemming te verklaren, welke duidelijk uit de aangebrachte kenspreuken tot ons spreekt.

Ingenomen moet hij geweest zijn, toen de laatste hand gelegd werd aan zijn huis, maar woonde met gramschap of schrijnende smart over miskenning in zijn hart? Hoe hij eenmaal landrot eveneens geliefd was bij het landvolk, bleek zonneklaar tijdens een rondreis, die hij in de jaren 1686-1687 deed met den zoon van den grooten Keurvorst. Het was een hulding van Tromp veelmeer dan een van Markgraaf Philips Willem.

Maar eindelijk dan toch zal hij nog eens de scheepsplanken onder zich voelen. Prins Willem, Koning van Engeland geworden, verzoent zich met den vlootvoogd en dezen wordt nogmaals het opperbevel over de vloot opgedragen. Zijn admiraal-schip heet „de Admiraal-Generaal”, maar van een nieuwe zegetocht heet niets mogen komen! Tromp stiert en met hem daalde een det meest roemruchte vaderlanders, een man met fieren moed en stalen wil, maar ook met onstuimig gemoed ten grave.

Zoo spreekt* de Trompenburgh tot ons van dezen groote — het is een, naar alle waarschijnlijkheid,

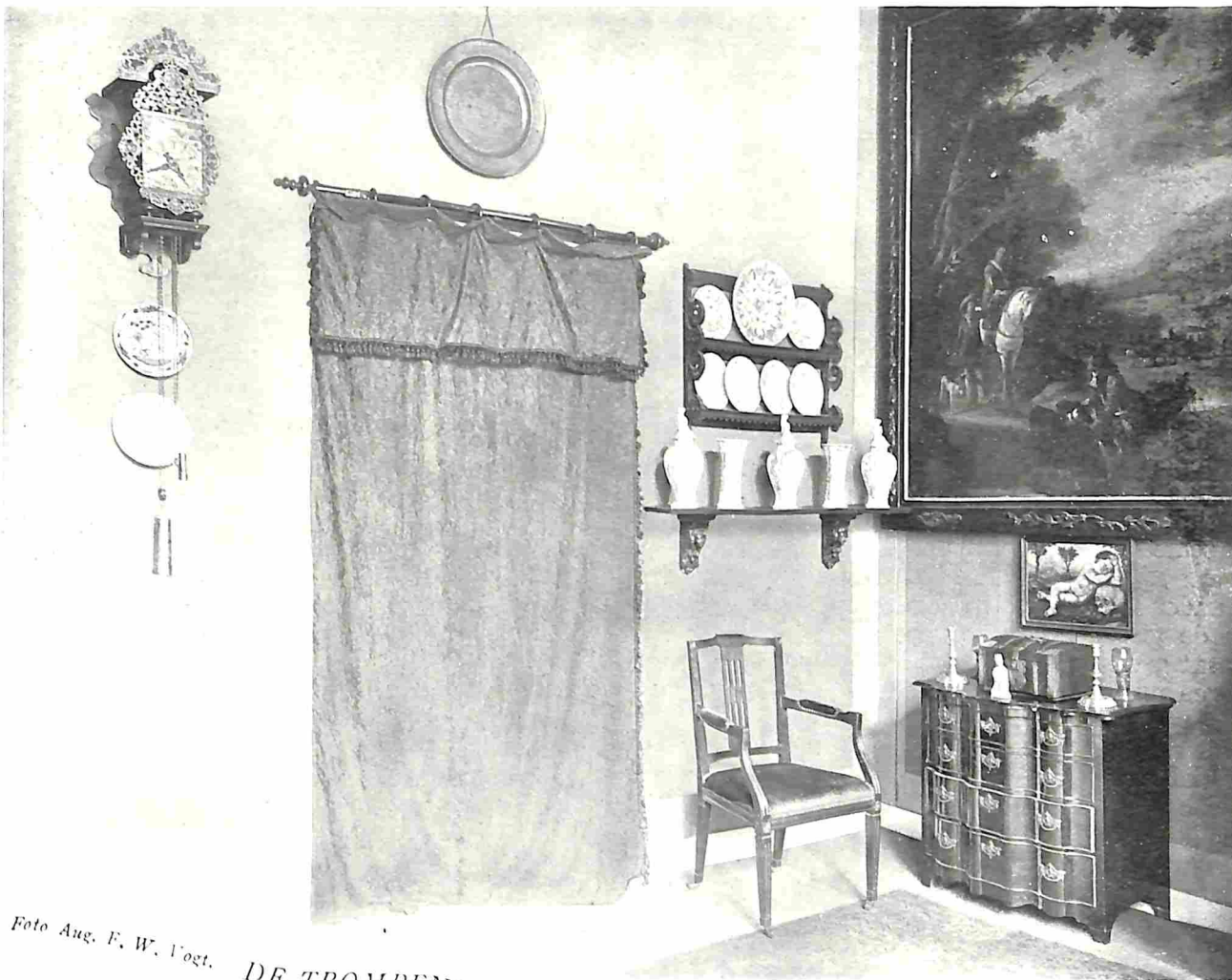

Foto Aug. F. W. Vogt.

DE TROMPENBURGH. EEN HOEK IN HET ATELIER.

onvergankelijk monument voor den vaderlandschen held, wiens gebeente niet gedekt wordt door een eigen grafteeken, maar dat is geborgen onder het marmeren beeld van zijn vader Maarten Harpertsz. in de kerk te Delft.

Veel is aan deze beschrijving van de buitenplaats niet meer toe te voegen. De voortreffelijke afbeeldingen bij dit opstel gaande, doen nog meerdere schatten bewonderen, welke in den huizinge bewaard worden en dan verwijzen wij in het bijzonder naar de keur-collectie van oud porcelein of naar de fraaie producten van Chineesche en Japansche kunstnijverheid.

De Trompenburgh is in particulier bezit en in een, dat op de juiste waarde weet te schatten het voorrecht van Tromp's huis het zijne te mogen noemen. Er zijn plannen geopperd om in Zeeland een Tromp-museum te stichten — hoever die ooit verwezenlijkt zullen worden, kunnen wij niet voorspellen, maar het zou dan een daad van pieteit en van dankbare erkenning wezen, zoo de gedachte werkelijkheid werd. En in dat geval onlangs geleden in *De Gids* neergeschreven:

„Niet ver verwijderd”, schrijft de Heer R. P. J. Tutein Nolthenius, „van een der meest bezochte plekken in het Gooi, gemakkelijk bereikbaar, en door het omringende water veilig afgesloten, is er geen bouwwerk aan te wijzen, dat zoozeer voorbestemd schijnt om de gedachte levendig te houden aan onze heldenschaar. Daar, in de feestzaal, zoude ik zoo gaarne vereenigd herdacht zien de beide mannen, die in het leven zich zoo noode verzoenden — omdat zij in alles zoozeer verschilden, behalve in hunne opofferende liefde voor het vaderland. Dat in die door Tromp's gravenkroon gedekte woning ruste de hertogskap van Michiel Adriaanszoon, met die andere voorwerpen, welke aan Bestevaer herinneren, en die thans in het Rijksmuseum, achter kopjes en kannetjes verscholen, blijkbaar daar niet uitgesteld worden als relikwieën, maar als eene rareiteit. En ook voor de herinneringen aan onze overige zeehelden is in dat Trompenburgh voldoende ruimte; ach! zij eischen slechts zulk een bescheiden plaats!”

„Niet tot de Regeering wend ik mij in deze — al te zeer reeds lastezel van alle vrome en onvrome wenschen — maar u roep ik op, vrouwen van Nederland! Gelijk Amerika heeft zijne „Dames of Mount-Vernon” — die aankochten en trouw onderhouden het hoog op den heuvel, aan de Potomac-rivier gelegen buitenverblijf van Washington, langs hetwelk geen schip vaart zonder een eeresalutt te brengen — zoo zoude ik vereenigd willen zien de dames van het Gooi, neen, van geheel Holland, ter wille van dezen aankoop. Toont, vrouwen, dat in u naast huiselijke deugden ook schuilen die hogere deugden van Staat, welke ons land zoozeer noodig heeft: gij, die weer helden moet voortbrengen, weest indachtig de wapenspreuk van het heldengeslacht der Trompen: „Alleen zij, die krachtig zijn, kunnen krachten verwekken!” Moge deze wensch vervuld worden, zoo zij het!
E. RUEMPOL.

IDIOOT.

HEEL vroeg had juffrouw Kol de visch gebakken. Ze had er mee gewacht tot Kol, haar man, was weggegaan naar z'n kantoor. Het moest een traktatie worden, een verrassing. Dol was-i op gebakken visch. Als 't op de tafel kwam, was al het andere bijzaak, schoof-i z'n stoel nog dichter bij, en met z'n ellebogen leunend op de tafel, zoog-i de graten schoon en lei ze lippenlikkend naast z'n bord, steeds zwijgend smullend, geen stukje overlatend, dat eenigszins maar eetbaar was. En was-i klaar er mee, dan genoot-i zwijgend na nog even bij de herinnering aan de smulpartij, terwijl-i een voor een z'n vetgeworden vingertoppen likte en met een welbehaaglijk achterover leunen in z'n stoel verklaarde, zoodat ze er telkens weer om moesten lachen: „Hou mijn, as 'k dood ben, een gebakken vissie onder m'n neus en dadelijk spring ik op.” Vandaag zou 't weer zoo zijn. En om 't hem niet te laten merken, had ze de ramen voor en achter opengeschoven, zoodat de baklucht 't huis was uitgegaan, want als-i 't rook, was d'aardigheid er al. Ze vond het altijd leuk om z'n gezicht te zien, als-i zoo onverwachts z'n lievelingskostje zag.

Nu zat ze voor het raam te wachten tot-i kwam; dan kon ze dekken gaan. De kinderen waren thuisgekomen van de school en dadelijk had ze Co, het dochttertje, gevraagd:
„Ruike jullie niks hier?”
„Nee, moe, niks; wat dan?”
„En jij ook niet?” vroeg ze verder aan haar zoontje Piet, die evenals z'n vader, dol op visch was.
„Nee moe.... Ete we visch vandaag?”
„Welnee, Ruik je 't dan?”
„Nee moe. Zoo maar.... Magge we nog een oogeblikkie spele?”

„Ja, maar niet te lang, hoor. As vader komt, gaan we ete.”
Toen waren ze weggehoid, gerold bijna de trap af.
Voor 't andere raam zat stil en dommelig-wezenloos te kijken, het magere bovenlijf rug-krommend ingezakt, haar dochter Tonia, en zoog, terwijl haar linkerhand de rechter stevig vasthield, op haar duim. Het kind was veertien jaar, zeer achterlijk en werd door de anderen idioot genoemd. Het vond in onophoudelijk duimgesabbel stil genot en was er aan verslaafd, trots het telkenmale streng verbod van hare moeder en 't zacht vermanen van haar vader.

Toen juffrouw Kol haar man zag komen, stond ze op, en Tonia weer bezig ziend met zuigen, zei ze bits:

„Tonia, zijje nou es late, kwaje meid. Pas op hoor, viezerik.”
De bleekgezogen natte vinger werd langzaam uit den mond getrokken en kijkend naar het boos gezicht van hare moeder, die haar voorbij de kamer uitliep, lei ze de handen in haar schoot, maar weldra ging weer onbewust de rechterhand omhoog, verdween de duim weer in den mond en hield de linkerhand de rechter al weer vast.

Toen hoorde 't kind de stem van vader en in haar oogen kwam, even maar, een blijde glans, terwijl ze zuigend steeds haar hoofd omwendde naar de deur, waar weldra Kol verscheen.

Foto Aug. F. W. V. g. DE TROMPENBURGH. CHINEESCH KASTJE MET SATSUMA EN SPEKSTEENEN BEELDIES.

„Tonic, Tonic, daar zie ik het weer”, zei Kol vriendelijk verwijtend, en toen terwijl het kind de duim weer wegtrok, haar kussend, vervolgde hij: „Dag meisje. Daar is pa weer, hè?”

‘t Meisje knikte, volgde vader met de oogen en zei toen zacht: „Dag... pa.”

„Dag Tonic.”

„Dag... pa.”

Kol liet zich vallen in z'n luie stoel, vermoeid en loom. Hij voelde zich niet lekker, had weinig trek in eten, en even zat-i stil, z'n oogen dicht, toen zachtjes, kinderlijk naïef, de stem van Tonic klonk: „Tonic... Tonic weet wat.”

Kol opende z'n oogen, keek verwonderd even z'n kind aan en vroeg: „Weet Tonic wat?”

Tonic knikte.

„En wat weet m'n Tonic dan?”

Het bleeke kindgezicht, waaraan de altijd open mond iets idioots-onnoozels gaf, verhelderde, en voor een oogenblik kwam in de matte oogen weer een glans van blijdschap, toen 't kind met bijna fluisterende stem zei: „Visch”.

Vóór Kol haar iets terug kon zeggen, kwam moeder binnen om te dekken, en Kol, haar lachend aanzien, zei: „Van middag een traktatie, vrouw?”

Onaangenaam verrast, verwonderd, dat-i 't wist, keek ze

hem aan en vroeg met lichten wrevel in haar stem: „Hoe weet je dat?”

Kol speet het al, dat-i 't gezegd had.

„Hoe 'k dat weet? ... Nou... ik rook het, ik rook het.”

„Da's niet waar. Dat kon je niet” en nijdig toen naar Tonic kijkend: „of heit die meid het soms...”

„Nee,” zei Kol, „niet waar Tonia? Tonia heeft niks gezegd.”

Ze knikte „ja”, met groote oogen kijkend naar haar vader. En heftiger nu, met een blos van toorn op de wangen, zei juffrouw Kol: „Naarling van een meid. Anders ken ze geen bek opdoen... en nou”.

„Kom, dat kind zag er ommers niks geen kwaad in”, zei Kol vergoelijkend.

„Jawel, maar zoo idioot is ze toch niet, dat ze wel weet, wat jou lol doet. Je bent een akelig kind, hoor, een nare, beroerde meid... Althijn, nou is de lol d'er toch al”, en zwijgend ging ze door met dekken.

Een oogenblik keek 't meisje verschrikt haar moeder aan. Toen stond ze plotseling op, liep naar haar vader, en, zich zettend op z'n knie, haar armen leggend om z'n hals, begon ze zacht te schreien, 't hoofd rustend op z'n schouder.

„Maar Tonic, wat is dat nou?... Moet Tonic nou gaan schreien? Zoo'n groote meid... Kom kindje, 't is zoo erg niet. Wees nou maar stil. Tonic is pa's kindje. Or ben je pa's kindje niet?”

Ze knikte onder 't snikken door. „Ja, ze is pa's Tonicje, met waar? Nou niet meer schreie. Mo meent het zoo niet.”

Toen zei het kind, elk woord als 't ware door een snik naar buiten stootend: „Moe... is... stout.”

„Nee, dat mag Tonic niet zeggen.”

„Och, laat 'ze,” zei z'n vrouw nog steeds uit haar huneur.

„Pa... is... zoet,” vervolgde Tonic.

„En moe ook, hè?” vroeg Kol.

„Nee,” schudde 't kind het hoofd.

Kol vond het beter maar te zwijgen verder en liet een oogenblik z'n dochter stil zoo zitten, maar dan haar hoofd oplichtend, zei hij:

„Kom, kindje, pa wordt wat moe. Ga nu heel zoet weer zitten.”

Ze liet haar vader los, stomd op en liep weer naar haar plaats voor 't raam terug, de natbehuilde oogen wrijvend, om daarna weer haar duim te zuigen, terwijl nog nu en dan een zachte snik het lichaam schokte.

Kol zat weer met z'n oogen dicht. Dat-i van middag visch zou krijgen, had hem z'n lam gevoel een oogenblik maar doen vergeten. Z'n vrouw ging door met dekken. Ze zag z'n moeheid niet en toen er werd gebeld, zei ze: „Doe jij es open. Dat zijn de kindere”. Het opstaan scheen hem moeilijk. Met loomen tred liep hij de kamer uit, en toen de kinderen met kleur van opgewondenheid door 't spelen rumoerig binnenkwamen en hem groetten, gaf hij ze nauwelijks antwoord.

Toen vroeg z'n vrouw: „Heb je wat?”

„Och... 'k ben niet zoo als 'k wezen moet.”

„Wat heb je dan?” vroeg ze ongerust. Nooit was-i ziek. Wel was-i, nu zoowat een jaar geleden op z'n kantoor es flauw gevallen, maar d'anderen dag weer goed te been geweest.

„Lam, beroerd gevoel overal” zei Kol, maar dan zich eensklaps oprichtend: „Althijn, 't zal wel weer overgaan met 't eten.”

„Kom, zitten, jonges,” zei z'n vrouw. Ze ging weer naar de keuken en toen ze terugkwam, zei ze vroolijk, de schaal met visch neerzettend:

„Ziezo, wat zegge jullie nou daarvan?”

„Hè pa, kijk es, kijk u es wat klonk 't blij-verrast, en slugger dan gewoonlijk werd er bijgeschoven met gretig kijken naar de lekkernij. Men nam het eerst een visch en

Foto Aug. F. W. Vogt.

DE TROMPENBURGH.

OUD-HOLLANDSCHE GLAZENKAST MET JAPANSCH EN CHINEESCH LAKWERK.

Aug. F. W. Vogt. DE TROMPENBURGH. DE ST. BERNHARD „SENTA“.

Kol, die op het zien van de traktatie z'n trek weer voelde komen, begon aldra met smaak te knabbelen aan de graten.

„Pa smult weer,” zei z'n jongen lachend.
„Straks zegt pa weer van als pa dood is.”
Kol glimlachte. „Van als pa dood is?”
„Ja, dan zegt pa altijd, als pa dood is, dan hebben we pa maar een vischje onder pa's neus te houden en dan wordt pa weer levend.”

Allen lachten. Alleen Tonia keek met groote, vragende oogen, de mond wijd open, naar haar vader, at dan weer door, met beide handen als een zuigeling grijpend in haar visch, de lippen viezig vet van 't morsig eten.

„Nou,” zei pa lachend, „probeer het maar es, dan zul je zien. Wat zegt m'n Tonie er van?”

„Die zit weer net te ete as een klein kind. Meid, eet toch wat beter. Hè, wat zit je weer te knoeie,” bitste juffrouw Kol haar oudste toe, die schuw haar moeder aankeek nu, de vette vingers in den mond.

„Kom hier,” vervolgde ze, „k zal 't er voor je afkrabbe”, en trok het bord van Tonie drittig naar zich toe.

Het kind keek even weer haar vader aan, die vriendelijk oogknippte, terwijl-i over 't bord gebogen een vleezig middenstukje zuigend kloof.

„Lekker, Tonie?” vroeg Kol. 't Meisje knikte zwijgend.

„En nou met je vork ete, viezerik,” zei de moeder, haar 't bord weer toeschuivend. „En je vingers uit je mond.”

„De'r heele kin is vuil, moe,” zei Piet. „ze eet ook altijd met de'r vingers. Hè, wat vies.”

„Zul jij je mond houwe, snotneus,” viel Kol ineens drittig uit, „bemoei je maar met je zelf, aap... zie je nou, zoo make jullie dat kind an 't schreie... altijd dat vervloekte gefit en geduyvel met dat kind... Stil jij maar, Tonie, ga jij maar zoet ete: je ben niet vies, hoor. Piet is vies.”

„En moe is ook vies,” zei het meisje, haar moeder aankijkend.
„Nee, moe is niet vies, dat mag je niet zegge,” zei Kol, zacht verwijtend.

Koppig, heftig, knikte 't kind het hoofd en wreef haar vettige handen in de natbeschreide oogen.

„Och, laat ze,” zei de moeder, „en nou jullie ook je mond houwe, As 't er wat te zegge is, is je moeder d'er mans genoeg voor.”

Toen werd er zwijgend weer gesmuld, totdat de toebedeelde visch verorberd was.

„Mot je d'er nog niet eentje,” vroeg juffrouw Kol haar man.

„Nee, nou niet. 'k Heb nou geen trek meer,” antwoordde Kol, en toen z'n mond afvegend, terwijl hij even lachend om zich keek, vervolgde hij:

„Dat smaakt. Als 'k dood ben, hoef-i maar een vischje onder m'n neus...”

„Hè man, schei nou uit met je doodgaan. Dat wete we nou wel,” viel z'n vrouw in.

„Toe pa, zeg u 't nog es,” vroeg Piet.

„Hou jij je mond,” zei moeder. „Hier je bord; mot je aarepels?”

„Nou.”

Maar eensklaps klonk het als een schreeuw: „Heere Jezus” en liet de moeder 't bord met eten vallen.

Ze zag haar man, met een gezicht, waarop een lijkkeur lag, de armen slap neerhangend, als een doode zitten.

„Man, wat heb je?” riep ze, naar hem toegaand en z'n schouder pakkend. Een zacht en nauwelijks hoorbaar rochelen kwam uit z'n keel en 't hoofd viel zijdelings voorover.

Ontzetting greep ze aan. De plotselinge slag deed voor een oogenblik de moeder en de kinderen zwijgen en radeloos van schrik naar 't ingezonken lichaam van den vader zien. Met groote, dwaze oogen yol

verwondering keek Tonie allen aan, begreep nog niet geheel, wat was gebeurd.

Toen klonk een jammerkreet, een plotseling hevig schreien van de kinderen en geroep van „pa”.

„Ga gauw de dokter hale, Piet, gauw, gauw,” riep juffrouw Kol. „Zeg, dat-i dadelijk kome mot. Dadelijk hoor... Toe, ga dan toch” en, toen de jongen weg was, viel ze op d'er knieën, bij de stoel van Kol en klaaglijk roepend kwam 't er uit: „Kol... Kol... ach God, Kol, zeg toch wat, lieve man... toe, zeg toch wat... Kol... och God, och God...”

Dan plotseling als in razernij de handen in wanhoopsgebaar tegen de slapen drukkend, gilte ze: „Kol... Kol...”

Maar strak en onbeweeglijk bleef het doode gezicht, als een koppig zwijgen. Toen greep ze ineens met beide handen z'n hoofd en lichtte 't op. Ze zag nu duidelijk het bleeke van den dood, dat geel leek boven 't wit van 't heldere boord.

En kijkend steeds in de gesloten oogen, met d'eene hand hem strijkend over 't klamme voorhoofd, klonk 't zachtjes eerst, dan dringend, smeekend:

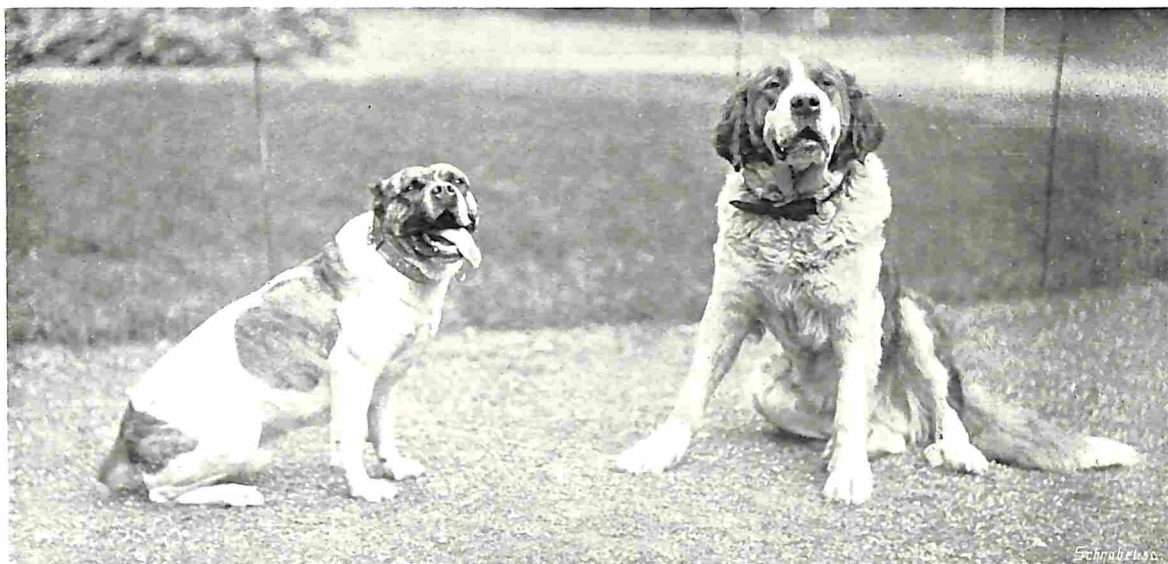
„Kol... Kol dan toch... lieve man... zeg toch wat... zeg toch wat. Ik ben het, je vrouw, je vrouw, Kol. Och God, man, laat ons niet alleen... Kol.” Toen begon ze te snikken, liet het hoofd weer los en langzaam opstaand, ging ze zitten aan de tafel, en 't hoofd in de armen leggend, werd 't schreien steeds luider, tot 't eindelijk een jammerend gillen werd, te luider naast het strakke zwijgen van den doode. En nu en dan klonk 't klaaglijk, droevig in de kamer: „O, kinderen, je vader is dood, je vader is dood,” zoodat ook Co in gillend schreien uitbarstte.

Eerst nu scheen Tonia 't gebeurde te beseffen. Ze had verwonderd, haar vingers in den mond, haar vader zoo zien zitten, maar niet begrepen nog waarom. Maar toen ze moeder hoorde roepen van z'n dood, en 't jammeren hoorde en altijd maar dat stil en wit gezicht van vader zag, was 't of er plotseling in die doffe, starende oogen een glans van vreugde kwam. Een blijte emotie scheen het meisje te bevangen. Haar dikke, roodgerande lippen trilden, de magere vingers trokken zenuwachtig aan het tafellaken en telkens keek ze met blijte schittering in de oogen naar haar vader. Toen stond ze zachtjes, heel voorzichtig op, bang, dat men haar zou hooren, steeds kijkend naar haar moeder, tot ze met vluggen greep een vischje nam. En zich nu wendend naar haar vader, hield zij het bruungebakken vette ding onder z'n witte neus, met spannend kijken wat gebeuren zou.

Toen plotseling keek de moeder op. Ze zag het dwaze doen, begreep toen ook ineens waarom, en voor een oogenblik de diepe smart verdrongen voelend door de humor van 't geval, zoodat ze nauwelijks een glimlach kon bedwingen, zei ze opstaand en Tonie 't vischje trekkend uit de hand: „Tonie, kind ben je gek”, en duwde het kind op zij, het vischje leggend op de schaal. En toen begon ook 't idiootje zacht te schreien.

OVERLEG BIJ KRABBEN.

EEN oesterkweker vertelde onlangs het volgende omtrent de slimheid van krabben, wien men waarlijk zooveel verstand niet toeschrijven zou. Zij zijn, evenals sommige menschen, liefhebbers van oesters, met dit onderscheid echter, dat ze het met den graaf van verscheid niet zoo heel nauw nemen. In de nabijheid der oesterkwekerijen worden zij dan ook in grooten getale aange troffen. Als de oesters voedsel tot zich nemen, liggen zij natuurlijk met geopende schelpen. Een krab, op buit loerende, ontdekt

Aug. F. W. Vogt.

DE TROMPENBURGH.
TWEË GEMOEDFLIJKE HUISGENOOTEN.

er zoo een en peinst op middelen het hapje te bemachtigen. Hoe zulks te doen? Zij zoekt een keisteentje, nadert daarmee voorzichtig den oester en schuift het tusschen de schalen van het dier. Dit, onraad bespeurende, tracht vergeefs de poort te sluiten en wordt dood bedaard opgepeuzeld. Ook op een andere wijze trachten de krabben soms oesters te verschalken. Zij graven holen in den wecken zeebodem. Dit duurt zoo lang, tot de ondermijnde oester in het gat valt en ellendig omkomt, waarna hij een gemakkelijke prooi van de krabben wordt.

P. FRANSSEN JZS.

OVER DEN RIJKDOM DER NEDERLANDSCHE TAAL EN NOG IETS.

MEN pleegt te zeggen, dat onze Nederlandsche taal, in vergelijking met andere talen, buitengemeen rijk is, d.w.z., dat men voor bepaalde begrippen niet alleen één woord te zijner beschikking heeft, doch dat men in vele gevallen de keus heeft tusschen eene meer of minder groote reeks van synonieme woorden en uitdrukkingen. Zeker is deze bewering wel gedeeltelijk juist en is onze taal in sommige opzichten waarlijk rijk en veelzijdig, doch legio zijn ook de woorden, waarvoor we slechts ééne uitdrukking hebben, ja, ik kan ook begrippen noemen, die voor ons gevoel wel degelijk bestaan en reden van bestaan hebben en welke wij toch niet in staat zijn met een Nederlandsch woord weer te geven.

Het is verre van mij, de schoonheden en de waarde van onze geliefde moedertaal te willen ontkennen, of ook slechts in twijfel te trekken, doch het zal — wat dien buitengewonen rijkdom betreft — wel zijn, zooals met de meeste andere dingen: De waarheid zal zeker in het midden liggen; onze taal zal wel niet rijker of armer zijn dan de meeste andere talen. Iedere taal bezit den grootsten rijkdom en woordenkeus om die dingen uit te drukken, waarin het volk sinds eeuwen het meest bedreven is geweest en voor die bedrijven, welke het het meest heeft uitgeoefend. Daarom is het eene belachelijke arrogantie, wanneer wij ons er op beroemen, dat bijna alle zeevaart- en scheepsbouwtechnische uitdrukkingen oorspronkelijk uit het Nederlandsch afkomstig zijn. Dit is een simpel toeval, omdat wij door onze ligging van oudsher een zeevarend volk waren, en vroeger — in vergelijking met thans — een geduchten invloed hadden. Evengoed zouden andere naties er zich op kunnen beroemen, dat hunne taal een toonaangevenden invloed gehad heeft bij het geven van een naam aan dingen, die tot andere takken van bedrijf behooren.

Ik zeide reeds, dat er eene menigte begrippen zijn, waarvoor we in het Nederlandsch ternauwernood ééne uitdrukking kunnen vinden; doch er zijn er ook, die we in onze taal *in het geheel niet* bij machte zijn, zonder omschrijving goed tot hun recht te doen komen. Hiertoe behoort een woord, bij het hooren waarvan in iedere menschelijke ziel eene lange reeks van herinneringen wordt opgewekt, ieder hart sneller begint te kloppen, een woord, waardoor dikwijls de teederste snaren van ons gemoed worden aangeroerd, een begrip, dat de grondslag is van al het goede en ware, de naam voor de plaats of streek waar — alle groote afstanden ten trots — ieder — zij het met nog zoo'n klein deeltje van zijn eigen zelf — wortelt, een begrip, dat dus de basis is waarop niet alleen het individu staat, doch ook de familie, en — als gevolg hiervan — de geheele menschelijke maatschappij, de geheele staat zetelt. Ik bedoel het woord — of liever het begrip — dat de Duitscher zoo treffend weergeeft met „Heimat”. Waarmede kunnen wij dit begrip vertalen zonder het te omschrijven? Onze taal heeft er geen woord, zelfs niet eene uitdrukking voor. Geheel verkeerd zou het zijn „Heimat” door „Vaderland” te willen weergeven. Dit zijn twee volkomen verschillende begrippen, die wij zeer wel uit elkander dienen te houden. Ons „Vaderland” is het Koninkrijk der Nederlanden, doch daarom is dit koninkrijk *als zoodanig* nog lang niet onze „Heimat”. Onze „Heimat” is zelfs nog niet de provincie, waar we geboren zijn. Onze „Heimat” is een betrekkelijk klein deel van die provincie, dat deel, waar we onze wortels geschoten hebben, waar wij den aard der bevolking voelen en begrijpen en waar omgekeerd de bevolking onzen aard voelt en begrijpt, waar wij de, soms een weinig belachelijke, eigenaardigheden dier bevolking verstaan en door de omstandigheden of langs historischen weg kunnen verklaren.

Op het gevaar af van onpatriotisch te schijnen — een schijn, dien ik gaarne op mij wil laden, daar het heusch slechts een „schijn” is, aangezien we alle, wanneer het er op aankomt, toch in de eerste plaats Nederlanders zijn, — wil ik eens trachten uiteen te zetten, hoe ik als Gelderschman van den Veluwezoom uit de buurt van Deventer — dus reeds bijna een Overijsselaar — denk over de beteekenis van „Heimat” in tegenstelling met het begrip „vaderland”. Zeker, ik heb mijn vaderland lief, ik houd van Nederland als staatsbegrip, in mijne hoedanigheid van patriot in den goeden zin des woords. Al mijne vaderlandsliefde heeft echter niet kunnen beletten, dat ik, niettegenstaande ik gepoogd heb er tegen te strijden, van kind af aan het gevoel gehad heb, een vreemd land te betreden, zoodra ik mij westelijk van Barneveld, zuidelijk van Dieren of noordelijk van Wijhe begaf, terwijl de streken oostelijk van Deventer en van Zutphen mij steeds als tot mijne engere „Heimat” behoorend, zijn voorgekomen. Dit particularisme heeft bij mij met het toenemen der jaren gelijken tred gehouden en schijnt nu sedert eenige jaren op zijn culminatiepunt te blijven staan. Ik heb een groot gedeelte

van Europa bereisd en weliswaar vluchtig — de Noordkust van Afrika bezocht; men zou derhalve geneigd zijn aan te nemen, dat telkens bij mijn terugkeer in het vaderland alle deelen van Nederland zonder onderscheid bij mij dat zekere, aan ieder zo welbekende gevoel van „thuis zijn” zouden opwekken. Dit is echter geenszins het geval. „Thuis” ben ik slechts in mijne engere „Heimat” tusschen mijne roggenaakkers, omzoomd door akkermaalsheggen en -bosschen, tusschen mijne weilanden, waarover in den zomer en in den herfst 's avonds de nevelen hangen en in ons eene merkwaardige, bijna plechtige sprookjesstemming opwekken; tusschen die akkermaalsbosschen, waarover 's morgen vroeg een zoo geheimzinnig waas hangt, die in den ochtendzonne schijn gulden, zilveren, paars, ja, duizendwonderkleurig schitteren in hunne oneindige pracht, waar iedere dauwdruppel de godde in hunne oneindige pracht, en waar elke der tall'oze en eindelooze zilveren herfstdraden ons een hooglied zingen van de oneindige pracht en de glorie van den herfstmorgen. „Thuis” ben ik ook op de heide en tusschen de dennebosschen mijner „Heimat” onder de statige lanen der ongevenaarde Geldersch-Overijssche buitenplaatsen, onder het dichte groene looverdak hunne in prachtige zomerdos prangende eiken- en beukenbosschen. „Thuis” ben ik daar, waar ons heerlijk loofhout den geheelen schat der kleurschakeringen van het schoonste jaargetijde den herfst — ons toont. „Thuis” ben ik aan de uit vroegere overstromingen overgebleven anken en kolken van onze Geldersch-IJssel, tusschen het riet en de biezen, waar de rietmusch haar bijna ééntonig — doch voor den natuurvriend zoo liefdijk — geluid doet hooren en waar de wilde-eendmama haar kroost opvoedt en het tegen hunne natuurlijke vijanden tracht te beschermen. „Thuis” ben ik bij de door velen voor stug gehouden bevolking mijner „Heimat”. Wij allen, die onze wortels in de door mij bedoelde streken geschoten hebben, wij die met en onder die bevolking zijn opgegroeid, kunnen met die menschen omgaan, kunnen op hunne eigenaardigheden ingaan, kunnen ze waardeeren. Voor *ons* alleen gaan die menschen door het vuur, voor ons zijn het trouwe zielen, die het met ons even goed meenen, als wij met hen. Geen wonder, wanneer uit Holland of andere provincies geïmmigreerde menschen klagen over de stugheid onzer bevolking. Zij kennen immers niet onzen aard, ze zijn „d'une toute autre pâte”, misschien wel een ander ras. Het is onze aard, deze „vreemden” geruimen tijd met een zeker wantrouwen aan te zien. Wij zijn even verschillend van elkander als onze „landen” van elkander verschillen. Eerder zal een Duitscher van over de grens zich aan ons wennen en wij aan hem, dan een Hollander of een Zeeuw zich bij ons thuis gevoelen en omgekeerd. Ons zijn die onafzienbare weilanden en lange, rechte slooten, die geeststreken met al hunne eigenaardigheden, die duinen met hun specifiek schoon, zoo vreemd, ons scheidt als het ware eene hoegewand van die menschen met hunne witgeschuurde klompw, zwart pillowbroeken en hooge zijden petten, met hunne onsympathieke, breede uitspraak, — die bevolking uit Utrecht en Holland — wij hebben bijna geen aanrakingspunten met hen, evenmin als met de plattelandsbevolking uit Friesland, Groningen en Zeeland (iets beter gaat het reeds met Noord-Brabanters, Limburgers en Drenthenaren; dit komt zeker, omdat de meeste deelen van hun land veel overeenkomst met onze streken vertoonen, en waar de natuur meewerkt, daar zijn de menschen elkander ook minder vreemd). Ons lijken verder in de streken bewesten Amersfoort en benoorden Steenwijk die wagens met „den krommet dissel” zoo „raar” toe. Wij kunnen ons moeilijk aan het slag werk paarden „daarginder” gewennen, enz. Dit zijn weliswaar grootendeels onbeduidende factoren, doch allen te zamen werket ze mede tot dit, misschien eensdeels belachelijke doch anderzijds weder — uit een gevoel van liefdevolle, dankbare pietet tegenover den geboortegrond — wel verdedigbare en verklaarbare particularisme, eene eigenschap waarvoor al weder de Duitscher de zo veelzeggende en juiste uitdrukking: „Lokal-patriotismus” heeft.

Ik heb over dit gevoel slechts éénmaal met een ander gesproken. Deze ééne was het met mij eens, en zeide ook reeds dikwijldergelijke gedachten gehad te hebben, doch ze nooit te hebben durven uiten. Ik zou wel gaarne eens willen weten of vele mijne „Heimatgenooten” er evenzoo over denken als ik. Deze gedachten hebben bij mij steeds meer vasten vorm aangenomen, toen ik mij er van bewust begon te worden, dat onze taal eigenlijk geen woord heeft voor „Heimat” en ook niet voor „Heimweh”. Steeds stuit het mij tegen de borst, wanneer ik voor deze begrippen, die zoo door en door bestemd zijn om iets uit te drukken wat of het „thuis”, op den geboortegrond betrekking heeft, de boven genoemde vreemde woorden hoor of zie gebruiken.

Hoe is zulk een particularisme nu mogelijk bij een volbloed Nederlander, bij een bewoner van een zóó klein land? Dat met als Duitscher, of als Rus, of als Franschman niet zijn geheel vaderland met de „Heimat” identificeert, zal ieder verklaarbaar schijnen; velen zal het echter onverklaarbaar voorkomen, hoer dit bij een Nederlander het geval kan zijn. Behalve in de hier klaring van dit verschijnsel moeten zoeken in de geschiedensstandigheid onzer voorouders, van de betrekkelijke onafhankelijkheid, ja, der vaak voorkomende vijandschap der 7 provinciën onderling. Reeds op school was mij steeds de geschiedens van Holland's (en Zeeland's) hegemonie in onze Republiek, een doof

KARL LANDMAN.

TEXELSCH SCHAPEN.

W E hoorden eens 't was om een Texelaar te plagen, dat een welbespraakte Hollander na een halfjarig ver-

lijf op Texel niets meer uitbrengen kon dan: Bèèèèè!

De uitvinder van deze plagerij is bepaald wel eens op een drukke schapenmarkt in den Burg, de hoofdplaats van het eiland, geweest: had hij gewandeld over het rustige, mooie eiland, hij zou niet op die gedachte gekomen zijn. Doch, een echt schapenland is 't wèl, en dit juist is een van de aantrekkelijke dingen voor wie afwisseling in de stoffeering van 't Hollandsche landschap te waardeeren weet. En 't mooiste zijn de bijna wildlevende schapen in 't duinland!

De duinstreek toch wordt van Rijkswegen in groote percelen verhuurd aan z.g.n. duinboeren, die hun gebied met draadwerk of wallen hebben afgezet. Op zulk een perceel weiden dan een honderdtal schapen, die er zomer en winter geheel losloopen en zelf haar kost ophalen op den duingrond. Ze vinden er fijn gras, heide en tal van kleinere plantjes om zich mede te voeden. Meest loopen ze in vaste groepjes van 2 - 5 stuks bijeen en zijn zeer schuw. De wandelaar in de bloemrijke duinen, waar in Juni de hellingen wit besneeuwd liggen met duinrozen, ziet af en toe vlugvoetige schapen op een top verschijnen. Onbeweeglijk staan ze nu aan te staren met opgeheven koppen en deinzende, vluchtklare lijven; één stap in die richting en snel zijn ze verdwenen in een duindal, de blonde, bleekgoudomzonde verschijningen van het Texelsche zand!

Toch moet er geregeld toezicht gehouden worden op die schapen waarom de duinboer althans om den anderen dag het terrein afloopt om te zien of alle present zijn.

Hoe men ze kent uit elkander?

Een leek zou zeggen: ieder schaap lijkt op het andere, doch de eigenaars kennen ze alle aan haar eigenaardig voorkomen. Bovendien heeft hij ze alle met namen in zijn boekje staan en kent die trouwens uit het hoofd. Onder elkaar spreekt men over de ouwe, de ruige, de wolf, jonge korte langsteert, lieuw, kievit, wulp en drommedaris, zoowel als over Botha, Krüger, Staalman, of de dominé, enz., en ieder weet dan welk schaap er bedoeld wordt. 't Gebeurt natuurlijk wel eens, dat er een vermist wordt, en dan moet gezocht worden op naburig terrein: ook kunnen er ziekten zijn, of ze verkeerden in nood, en dan wordt er bij winter en mist soms dagenlang naarstig gezocht om het verloren dier terecht te brengen. 't Kan gebeuren, dat er een verward geraakt is in een draadafsluiting met zijne pooten en dan omgevallen, met gebroken of lamme poot, hulpeloos neerligt. In den tijd dat de beesten een zware wolvaacht dragen, kunnen ze „verwendeld” neerliggen, onmachtig om weer op de pooten te komen; hulpeloos zouden ze verhoonger en versmacht, zoo niet reddende handen de dieren weer overeind zetten.

„Ongansch” door slecht, weinig drinkwater kwijnen ze soms aan de „leverbot”, een parasiet in de galgangen van de lever: blaaswormen in de hersenen veroorzaken de straaziekte, horzellarven in neusholte of bovenkaakholte genesteld pijnigen de dieren. Soms kunnen ze vreeselijk geplaagd worden door de larven van de groene schapenvlieg (*Lucilia sericata*), die haar eieren legt in de dichte, vettige schapenwol. De ontwikkelende maden vreten zich in huid en vleesch van schapenruggen en -flanken in. Op die kwelling moet geregeld gelet, de wol moet dan plaatselijk weggeknipt, de wonden worden met teer en peper uitgebrand. Hoe werkzaam na het scherpen in het laatst van Juni een wassing met „spinnat” en andere ontmettingsmiddelen ook is om alle onrein te doden en te doen verdwijnen, — als in Juli en Augustusde vochtig warme, broeiende dagen komen is 't weer „echt vlie-

SCHAPENSCHEREN.

genweertje” en ontwikkelen zich nieuwe belagers van 't onnoozele schaap, dat soms er aan verkwijnt, zelfs suf en ziek zich verschuilen gaat om een ellendigen dood te vinden, werd het dier niet bijtijds opgemerkt.

In den vlakken graspoolder, waar veelal gebruik wordt gemaakt van aarden wallen, hier „tuinen” (vgl. Hd. Zaun) geheeten, om de percelen te scheiden, wordt het aantal en den toestand door de schapenboeren heel wat gemakkelijker gecontroleerd, waardoor het onderhoud der schapen minder moeite eischt. Bovendien zijn de beesten daar, in den overvloed van het grazige land, er veel beter aan toe; zwaarder en grooter van stuk leveren ze grooter lammerenbeschoot, geven meer wolopbrengst en maken ook in 't najaar als slachtschaap veel hogere prijzen dan de duinschapen. Laet de voeding der laatste feitelijk geen melken toe na het lammerenwerpen, de weischapen kunnen tot einde Juli tweemaal daags gemolken worden en daarna nog een maandje éénmaal daags.

Schapenmelk bezit grooter vet- en eiwitgehalte dan koemelk, doch heeft een eigenaardigen smaak, waaraan de beginnende gebruiker eerst wennen moet alvorens ze lekker te vinden, evenals dit met de weeke, witte schapenboter het geval is. De laatste wordt dan ook op het eiland meest tot eigen gebruik bestemd en brengt ter markt aanzienlijk lagere prijzen op dan koeboter.

Vroeger werd er op Texel veel schapenkaas gemaakt, die van het Texelsche ankerwapen als merk voorzien, haar weg beter vinden kon als thans, nu nog slechts enkelen er naar vragen. 't Is een volvette kaassoort, die verkregen wordt door op een emmer onafgeroomde melk een eetlepel stremsel te doen en het groene vocht, dat uit een zakje met verse schapen-uitwerpselen werd geperst, er bij te voegen. Ajakkes! Ajakkes! hooren

LAMMERENMARKT IN DEN BURG.

we onze lezeressen zuchten! Gelief te bedenken, dames, dat alle pittige smaakeffecten van kaas bacteriënwerk en gistingsprocessen tot oorzaak hebben, dat juist de meeste pikante kaas, buitenslandsche schapen- en geitenkaas vooral, minder appetijtelijk aanhoorende stremmings- en gistingsprocessen tot hare bereiding onderging.

Texel bezat een eigen schapenras, dat onder de ongehoorde kortstaarten der kustschapen van 't laagland kan worden gerangschikt. Door kruising met Engelse rassen, veelal met Lincolns, langwollige vleeschschapen, verdwijnt het oorspronkelijke type meer en meer.

Was de Texelsche kortstaart een wolschaap bij uitnemendheid, met het oog op de vetweiderij, waarbij vleeschvorming het hoofddoel is, was de kruising met Engelsch bloed zeer gewenscht, temeer daar de wolproductie hierbij niet aanmerkelijk verminderde. Andere oorzaken, vooral de concurrentie met Australische wol op de wereldmarkt, hebben de inlandsche wol minder gezocht en lager in prijs doen worden.

Het oorspronkelijke ras is evenwel op Texel nog zeer goed terug te vinden. De kenmerken zijn gelegen in de ietwat gedrongen gestalte: de kop met platten, dikken neus een breed voorhoofd en korte ooren staat sterk geplaat op den zwaarbewolde nek en den met korten woltop bekronden hals. De romp is breed, rechtaflopend van achteren en bij volle vacht als een tonnetje rond.

Het weiland heeft verschillende groote productie-voordeelen bij de schapenteelt, doch gedurende den winter moet den te velde zijnden stapel een geregeld gevulde ruif met hooi worden voorgezet en krachtig, vast bijvoedsel worden verstrekt, terwijl de duinboeren daarvoor geen uitgaven hebben. Met aanzienlijk minder kapitaal en onkosten vinden die in den teelt hun bestaan.

De drukste tijd voor de schapenboeren komt ieder voorjaar aan in de laatste week van Maart en een drietal weken in April, de tijd der jonge lammeren. In het duin haalt men de lammerooien, die reeds in November gemerkt zijn als „1e, 2e en 3e wekers” bijeen in een afgeheind stuk duinland, waar ze 's nachts in schuren worden bijeen gedreven. Daar moet dan steeds gewaakt worden om de noodige hulp te bieden bij de nieuwe geboort.

Ook de weidebevolking wordt in de dorpschuren en op de hoeven onderdak gebracht, verzorgd en bewaakt. Zorgenvolle tijd van weinig nachtrust en veel vriendelijke burendienst! Maar — daarop volgt het mooiste seizoen van dit schapeneiland, als het frissche, grazige land bevolkt is met duizenden stuks wolven, als de goedgeoede oien in haar zware, grauwe wolvachten met gestadig gebogen koppen het gras afscheren te midden der beweeglijke lammeren, van dat vrolijke, jonge goedje, zoo dertel en koddig omspringend op de hooge, plompe pootjes. Tot de gekste sprongen en dolste stukjes zijn ze in staat, als niet het wakend moederoog en waarschuwend geblaas ze leiding gaf. Ook langs de slootkanten gelegde takkebosschen bewaken hunne eerste schreden.

Een lust voor de oogen, die lammeren in zilverglanzige wolle-tjes over het groene, zonnige land verspreid! Met allen eerbied voor den fijnen, grijzen toon, waarin onze schapenschilders het heide- en duinschaap in die omgeving vertolken, zouden we hen naar de diepere, fleuriger tinten en de pittige teekening dezer dieren in de voorjaarsweide het oog willen zien wenden. 't Zij de schapen tusschen hekken dicht oopen gedreven des melkers hand wachten, als 't vroege melkuur jong daglicht over de weiden werpt, of de rossige namiddagzon over de velden staat, 't zij de geduldige dieren gestrekt liggen onder scheerders handen, als zilverblanke wol bloot komt van de rose doorschijnende, kortgeknipte huidplooiën, — altijd en overal zijn daar in de weiden en tegen de rijkbebloemde aarden wallen, die zulk een eigenaardig cachet aan het eiland geven, tal van mooie groepen te vinden. En de lammeren, miniatuur-schaapjes met de blanke, kroeswollige vachtjes dicht aansluitend op de molvette schapenlijfjes, ze zijn zoo lief van houding, zoo jolig jong van gebaren, — men raakt er niet aan uitgekeken!

Jeugd en vreugd zijn kort van duur, helaas! De jonge lammeren, die niet voor aanvulling van den veestapel bestemd zijn, worden reeds half Mei en begin Juni gemerkt en van hun eiland weggevoerd, met eene bestemming, waarvan de slachtbank het droevecinde is. Trouwens, in 't najaar volgt een opruiming van oudere schapen, als slachtdieren, zodat 't jeugdige noodlot alleen geldt als vroege executie.

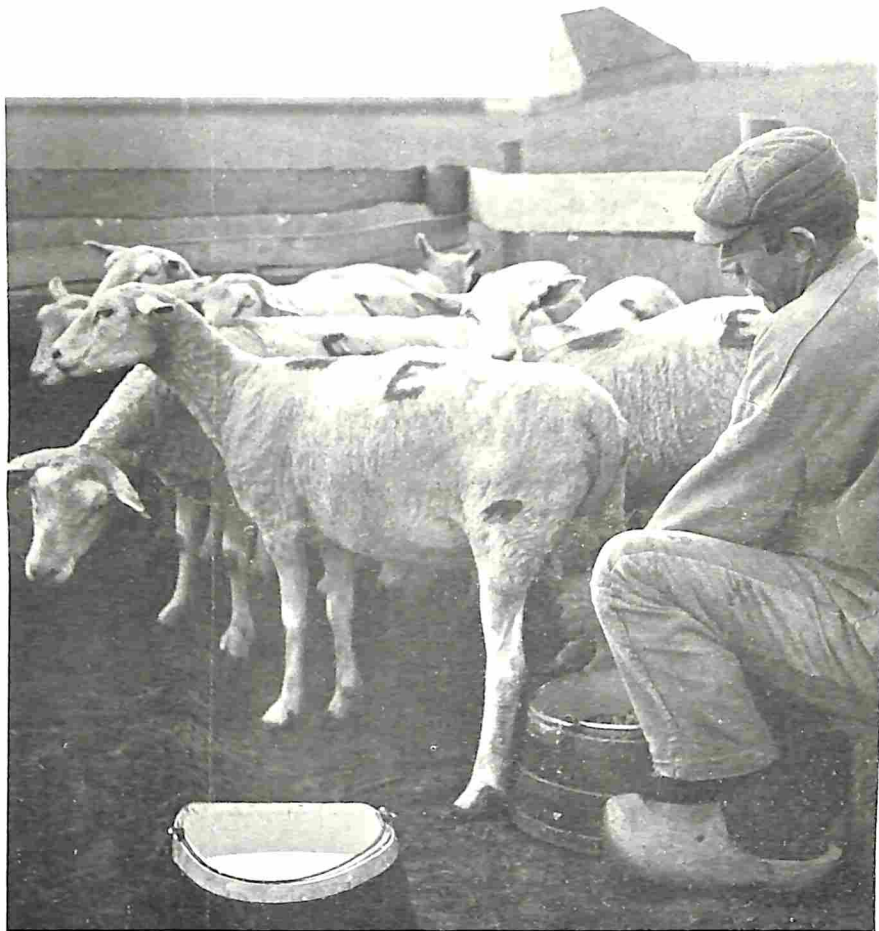
Vooral naar Zuid-Hollandsche weiden worden veel Texelsche woldragers overgebracht. De gezamenlijke jaarlijkse uitvoer van het eiland bedraagt thans 40.000 lammeren en 8.000 schapen. Geen wonder, dat den Burg op de dagen der groote schapenmarkt haast te klein is voor de overstroming met jeugdig wolven. Texel is een echt schapenland. — maar 'n mooi land!

G. DE GRAY.

ROGVISSCHEN.

WE stappen aan boord van een blazerschuit, om te zien, op welke wijze men de zonderling gevormde roggen, die men gaarne met 1/1 à 1/1.25 per stuk betaalt, weet te bemachtigen. Deze visschen zwemmen op bepaalde tijden van het jaar de Zuidzee en de Zeeuwsche stroomen binnen, waar ze hunne paaiplaatsen en de visschers profiteeren er van en houden zich tegen hebben. De visschers zetten netten gereed, om de gewilde dieren dien tijd met korven en zetnetten te zijn in een de te verschalken. We willen ons dus verbeelden te zijn in een de te verschalken, waar de netten worden uitgezet. Het zijn groote vaargeulen, tusschen twee pezen, de bovenste voorzien van kuisrecht hoeken, de onderste van vele loodkokertjes, zoodat de netten, ta ken, de onderste van vele loodkokertjes, zoodat de netten, ta uitgezet te zijn, alle in den verticalen stand blijven. Zoo'n net is van heel dun, doch sterk touw gemaakt, zoodat de wijde mazer voor het oog van den Rog vrijwel onzichtbaar zijn. Wanneer met den vloed Roggen naar binnen komen, loopen ze veel gevaar vastgeschakeld te geraken en het licht zullen ze het lichaam, dat vele onoffenigheden en doornen bevat, uit den benarden toestand weten te redden. Want als ze zich plotseling in hun vaart gestuit voelen, is het voorgedeelte van het lichaam reeds stevig in den ruitvorm vastgeraakt en een plotselinge omwenteling vermeerderd nog sterk de verwarring. Het klapperen met de brede, horizontaal uitstaande, zijvinnen, dat een wieling aan de oppervlakte van het water doet zien, kan den visscher doen weten, dat hij vangst heeft, doch het vastgeraakte dier zal er niet door in vrijheid komen.

De zetnetten staan in goede orde en eenige stokken en een paar tonnetjes wijzen de plaatsen aan, waar ze uitstaan. Moet er nu gewacht worden, totdat men meent voldoende vangst te hebben? Volstrekt niet. Men laat hier alles in rust, om in een andere geul met de gewone sleepkor te vissen. Heeft men de plaats bereikt, waar men met eenige verwachting meent te kunnen aanvallen, dan wordt het net over boord gelaten, doch het is met stevige touwen vóór en achter op de schuit vastgemaakt. Een derde lijn, zaklijn genaamd, is aan het achtereinde van het

SCHAPENMELKEN.

net bevestigd en dient om, zoo mogelijk, het net te redden, wanneer dit achter een heft, een wrak of grooten steen vastgelopen is. De schuit wordt nu door wind en grooten stroom verder getrokken en het net moet mede. Slept het nu langs plaatsen, waar roggen zwemmen of wel op den zeebodem rusten, dan kan de vangst goed zijn. Veel kortouw heeft men bij het rognet niet nodig, omdat de vischplaats hier niet diep is.

Wanneer we eenigen tijd gevaren hebben, moet de kor worden opgehaald, omdat de ondiepte toeneemt en er weldra te weinig water onder de kiel zou blijven. De inspanning, om het net aan boord te krijgen, is niet groot, en weldra heeft men den inhoud uitgestort op de laningen van het vaartuig. De schuit loopt door den wind en spoedig is het net aan de andere zijde er van bevestigd. Wanneer we dus terugvaren, kan opnieuw vangst verkregen worden. We zullen straks ook zien, wat de zetnetten hebben vastgelegd.

We kunnen nu zoo'n zonderling gevormden Rog op ons gemak bekijken. Nu het dier zoo voor ons ligt, met den rug naar boven gekeerd, zien we dat het vrijwel een ruitvormige gedaante heeft, waarvan de kop, het staarteinde en de hoeken der beide zijvinnen de hoekpunten vormen. Bij zoo'n visch is het moeilijk aan te wijzen, waar de grens is tusschen den staart en het overige lichaam, omdat dit langzamerhand in den staart overgaat. Doch de staartpunten, zijn duidelijk zichtbaar, dun en bijna van geen vleesch voorzien. Ook valt de vinnenverdeling, die men zoo goed bij haring en schelvisch kan zien, niet gemakkelijk aan te wijzen, daar de Rog voornamelijk twee groote, vleugelvormige vinnen heeft, die aan het lichaam de ruitvormige gedaante geven. Aan de rugzijde en op den staart vindt men vele knobbelige onoffenheden.

van scherpe haken voorzien, waaraan men zich bij onzachte aanraking zou kunnen kwetsen. Ook vindt men hier de oogen en twee openingen, die in verbinding staan met de kieuwen. Wanneer de mond van voedsel is voorzien, wordt door deze openingen de ademhaling geregeld. We nemen het best nu aan den doornigen staart, om het met de buikzijde naar boven te keeren. Deze is veel lichter gekleurd dan de rug en bijna vleeschkleurig, en spoedig valt op de groote en breede mond, die zich niet aan de voorzijde maar aan de onderzijde van den kop bevindt, en die veel overeenkomst heeft met den mond van een mensch. In zijn doodsangst beweegt het dier den mond bijna onophoudelijk, doch geen water is meer voorhanden, waaruit de benodigde lucht kan opgezogen worden door de kleine openingen der kieuwvaten. Gedurende zijn gansche leven heeft de Rog voortdurend water door den mond naar binnen gewerkt, om het door de vijf openingen aan de buikzijde weder naar buiten te loozen, doch niet, dan nadat het weinigje lucht door de kieuwbogen was verwijderd. Zijn deze kieuwbogen bij de meeste visschen door kieuwdeksels beveiligd, bij den Rog is zulks niet het geval; de deksels ontbreken geheel.

De Rog behoort tot de familie der dwarsbekkige, kraakbeenige visschen, in de wetenschap Raja geheeten en gerekend tot de orde der Selachiërs, die zich onderscheiden door hun schijfvormig, plat, nu eens rond, dan weder ruitvormig lichaam, dat geen afgescheiden kop heeft en in een dunnen staart eindigt. Hiertoe wordt ook gerekend de Sidderrog (Raja torpedo), die dezelfde eigenschap bezit als de Sidderaal, in sommige streken der aarde zoo gevreesd, omdat deze geweldige schokken kan toebrengen en hiervan dikwijls gebruik maakt bij het bemachtigen van zijn prooi. Deze visch bezit namelijk een electrisch orgaan, dat zich aan beide zijden van het lichaam bevindt en bestaat uit vliezige buisjes, die nauwkeurig tegen elkander sluiten en voorzien zijn van horizontale plaatjes, waarvan de cellen met een slijmerig vocht gevuld zijn. Deze soort komt evenwel aan onze kusten niet voor, maar wel in de Middellandsche Zee. De Sidderrog onderscheidt zich verder van onzen gewonen Rog door een geheel glad lichaam en door 5 rondachtige vlekken op den rug.

Eene soort, die wel enkel bij ons gevangen wordt, is de Pijlstaartrog (Raja pastinaca), die grooter is dan de gewone rog, en een langen stekel aan den staart heeft, welke als een zaag getand is. De visschers zijn hiervoor zeer bang, want bij aanraking van deze pijl, zweert het gekwetste lichaamsdeel op, evenals bij bezeering aan een der stekels van den Pieterman, en eenzelfde ondragelijke pijn ontstaat. Wanneer men dan ook een Pijlstaartrog vangt, wordt gewoonlijk de staart met de pijl onmiddellijk afgehaakt en weggeworpen. Van het dier wordt traan gekookt, die zeer heilend werkt, wanneer men wonden heeft verkregen. Bij de rogvischers vindt men gewoonlijk een kleinere of grootere hoeveelheid van dit vocht bewaard.

De Rog plant zich voort door het leggen van eieren, die evenwel niet gelijken op de kleine eitjes der meeste visschen, en die tezamen het kuit vormen. Het ei van een Rog heeft veel overeenkomst met dat van een Doornhaai. De schaal bestaat uit een lederachtig omhulsel, dat donkerbruin gekleurd is; deze vormt een rechthoek van ongeveer 5 c.M. lengte en drie c.M. breedte en aan iedere breedtezijde bevinden zich twee sterk verlengde punten. Opent men een ei, dat pas gelegd is, dan bestaat de inhoud uit een slijmerig eiwit en een geelwit dooier; spoedig evenwel vormt zich het jonge dier, dat ook weldra de schaal verlaat. De Rog leeft gewoonlijk in diep water, en komt alleen naar de ondiepten, wanneer de tijd voor het leggen der eieren aanstaande is. In de Noordzee wordt hij ook wel door de beugvisschers gevangen op dezelfde wijze, als men schelvischen en kabeljauwen vangt. De visschers hebben andermaal de kor opgehaald, en nu ze ook de zetnetten binnen boord hebben, blijkt het, dat de vangst niet onbelangrijk is. Een getal van 17 flinke roggen geeft minstens evenveel guldens, en enkele „halven" en „katjes" hebben ook nog eenige verkoopwaarde. De visscher is goed tevreden. De zetnetten gaan weder in zee, om ze pas den volgenden morgen opnieuw te onderzoeken. Men vaart nu naar de haven, om de visch te verkoopen.

Aldaar bedanken we onze visschers voor de uitnodiging.

J. DAALDER DZN.

HET PEPERHUIS TE ENKHUIZEN.

ENKHUIZEN is een aardig plaatsje, vooral om dezen tijd van het jaar lief gelegen te midden van groen en bloemen. De vreemdeling roemt om strijd hare bevaligheid. Slechts een oppervlakkig beschouwer als Henri Havard indertijd was, kon haar rekenen onder de „doode steden". Trouwens, wie haar van de zeezijde nadert krijgt onwillekeurig dien indruk. Hare havens tellen niet meer de mastvolle ladingen aanvoeren. De visscherij is totaal vervallen. Hare zoutketen zieden niet meer, en zijn zelfs geheel verdwenen. De Semeinsen en Buyskesen zijn verzameld tot hunne voorvaderen. Enkhuizens helden beploegen niet langer 's werelds zeeën en ver slaan geen Engelsche zeekasteelen. Al moge dus de glorie der eenmaal roemruchte veste zijn getaand, en zij niet meer zijn de machtige concurrent van de Amstelstad, toch heeft zij niet geheel en al hare beteekenis verloren. Men zoekte de oorzaken van hare welvaart niet langer aan den zee-kant; doch begeve zich naar de landzijde, waar land- en tuinbouw rijke bronnen van bestaan geworden zijn.

Bij eene rondwandeling door de stad treft ons het aantal monumenten, welke ons aan dien grooten bloeitijd herinneren. Uit dat tijdperk dagteekent ook het *Peperhuis* op den *Wierdijk*. Op dezen dijk, die de Oosterhaven afsneed van de Zuiderzee, verzeen weldra een aantal heerenhuizen en pakhuizen, waarvan het *Peperhuis* het laatste was, in de nabijheid van het *Staversche poortje*. Aan de zeezijde heeft het hechte gebouw twee trapgevels, waarin twee gevelsteenen, de een voorstellende een schip, de andere een haringbuis bij de uitoefening van het bedrijf met de woorden: „De kost gaat voor de baet uit". Een andere steen vermeldt, dat het gebouw werd in den jare 1625.

Aan den achtergevel naar de Oosterhaven gekeerd, ontdekt men in den top een cartouche met het monogram der Kamer Enkhuizen van de Vereenigde Oost-Indische Compagnie, welke Bewindhebbers destijds zetelden in den Drommedaris. Toen deze der Kamer niet meer beviel als vergaderplaats, verrees nevens het *Peperhuis* in 1630 een „groot en treffelijk" gebouw, meer overeenkomende met de waardigheid van heeren Bewindhebbers, van welk „Oost-Indisch Huis" nog een afbeelding berust in het Stedelijk Museum. In 1807 werd het bestemd tot Instituut, in 1810 tot Hospitaal der Marine, terwijl het in 1816 geheel en al afbrandde.

Naast het Oost-Indische Huis bezat de Oost-Indische Compagnie een bloeiende scheepswerf.

P. FRANSEN JZ.

Foto A. De Ma. VOORGEVEL VAN HET PEPERHUIS OP DE WIERDIJK TE ENKHUIZEN.

HET ZWAVELKOPJE.

(HYPHOLOMA FASCICULARE HUDS).

DE wandelaar, die kennis wil maken met het allerliefste zwammetje, welks naam aan het hoofd van dit opstel staat, heeft eenvoudig in den tijd der herfstregens het eerste het beste bosch in te gaan en goed te letten op oude boomstronken, verwerde palen, rottende boomtakken en wat dies meer zij. Lang zal hij niet behoeven te zoeken, of zijn oog wordt getroffen door dichte zoden van tamelijk kleine, hoogstens een centimeter of vijf breede paddenstoelen, fraai zwavelgeel van kleur, die in dichte bossen elkaar schijnen te verdringen; tien tegen één heeft hij dan te doen met zwavelkopjes. Wil hij zekerheid omtrent den naam zijner vondst, dan moeten de zwammetjes voldoen aan de volgende voorwaarden. De hoed is zwavelgeel; alleen in het midden is dit geel verdicht tot een teer lichtbruin of een zacht steenrood; de steel heeft dezelfde fraaie zwavelkleur; de plaatjes aan de onderzijde hebben bij jeugdige exemplaren een groenachtig-gele, bij oudere een bijna zwarte tint. Verder zal de vinder nog opmerken, dat bij de allerkleinste de

plaatjes voor het oog verborgen zijn door een teer vliesje, dat echter al vrij spoedig verdwenen is. En wie nu nog meer aanwijzingen verlangt, kan ten overvloede op de zwavelkopjes nog den bekenden truc toepassen, waardoor men bij zwammen de kleur van de sporen leert kennen: men legt n.l. den hoed van een volde met de plaatjes naar beneden op een stuk wit wassen exemplaar. Licht men na eenige uren den hoed op, dan ziet men alle lamellen prachtig afgeteekend in wit, bruin, rood of zwart sporenstof. Bij het zwavelkopje nu is de kleur der sporen purperbruin.

Zooals men uit deze beschrijving ziet, behoort het zwavelkopje tot onze mooiste paddenstoelen. Eetbaar echter is het niet; de meeste auteurs noemen het zelfs positief vergiftig. Evenwel zal niet licht iemand het slachtoffer worden van het gebruik van dit zwammetje. De smaak er van toch is zóó bitter en wrang, dat zelfs de onverzadelijkste schooljongen er vergrijpen. Maar een sieraad onzer bossen is het zeker, en als zodanig heeft het recht op onze belangstelling.

L. DORSMAN C.Z.

TWEE GOEDE BEKENDEN.

ALS men in aanmerking neemt, dat het aantal Vlindersoorten, over de heekweten, verspreid, vele reld verspreid, waarvan duizenden bedraagt, dan in ons land alleen 1713, dan spreekt het als van zelf, dat er zijn, die bijzonder veel op elkander gelijk zijn. Wij geven hier de afbeelding van een paar, die, ofschoon behoorende tot verschillende familiën, zooveel overeenkomst vertoonen, dat een oppervlakkig beschouwer ze gemakkelijk met elkaar verwarren zou. Het zijn de „Citroenvlinder“ (*Rhodocera rhamnii*) en de „Witjes“ (*Pierididae*) (ofschoon de kleur der vleugels afwijkt van die der „Echte Witjes“ en wij hem daarvoor „Geeltje“ zouden noemen. De andere is een lid van de familie der „Spanners“ (*Geometridae*), oudtijds van de „Landmeters“ geheeten. De eigenaardige voortbeweging der rupsen heeft tot onderscheiden na missen de spanners de voorste drie paren buikpooten, zoodat zij er zich met tien in het geheel moeten behelpen. Bij het rups de achterste

Foto L. Dorsman C.Z. HET ZWAVELKOPJE.

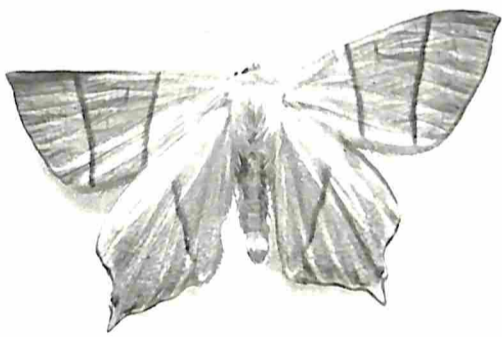

Foto A. Debever. VLIERVLINDER. URAPTERYX SAMBUCARIA.

door zij gelijkt op een takje van de plant, waarop zij zich bevindt. Dit is natuurlijk een middel om zich tegen hare vijanden te beschermen. Vaak ondersteunt zij zich daarbij door een spinseldraad, uitgaande van de onderlip naar een hooger gelegen aanhechtingspunt.

De Citroenvlinder behoort tot de Dagvlinders, hetgeen al dadelijk gezien wordt, als men let op de sprieten, die knopvormig zijn. Dit is bij alle Dagvlinders het geval. Die der Nachtvinders zijn gewoonlijk borstel- of draadvormig. Onze Vlier-vlinder behoort er toe. De sprieten van het mannetje zijn bovendien sterk behaard.

In kleur komen beide Vlinders veel overeen. Het mannetje van den Citroenvlinder is van boven, zooals zijn naam aanduidt, citroengeel, aan de onderzijde lichter; het wijfje groenachtig wit. Op elke vleugel ontdekt men een oranjestip, welke aan den onderkant bruin is.

De kleur van den Vlier-vlinder is zwavelgeel met fijne geelbruine

dwaarsstreepjes. Op den voorvleugel ziet men duidelijk twee geelbruine dwarslijnen, op den achtervleugel slechts één. De transder voorvleugels is eveneens geel, die der achtervleugels meer bruin. Beide Vlinders zijn aan de achtervleugels gestaart. De Vliervlinder meer dan de andere, zoodat de teekening aangegeven. Aan den wortel van het staartje heeft deze één rood en zwart, één zwart vlekje. De voorvleugels van den Citroenvlinder zijn sikkelvormig uitgesneden, hetgeen bij die van den anderen niet het geval is.

Beide vlinders worden veelvuldig in tuinen aangetroffen. Per jaar het leven. Zij vliegen van ongeveer Juni of Juli tot in het najaar, als de Citroenvlinder een veilig plekje zoekt om te overwinteren, tendende te voorschijn te komen. Hoofdzaken op vuilboom of knipschoor, waar de dagvlinder verblijft, de dagvlinder verpopt. De eitjes zijn zeer zacht overwintert in de eitjes. Het najaar wordt niet tegen het najaar hare eitjes. De slanke grisele of bruine rupsen overwintert in hare eitjes tot in Mei op vlier, klimop, zinnia, kamperfoelie en andere planten. De eitjes zijn in groepen.

P. F. B. VAN DER WOUDE

Een geskeletteerde vrucht.

REEDS vroeger licht in dit tijdschrift medegedeeld, ontrent het skeletten van bladen, gewezen op de fraaie resten kan bereiken. Van mijn vrucht bestaat, waarop men de zelfde bewerking met succes kan toepassen; het is de doosvrucht van *Datura stramonium* L., den om zijn felgittige eigenschappen gevreesden *doos* of *dolapfel*. Deze plant kan men, schoon lang niet algemeen groeien vinden op ruige plaatsen, op mesthoopen, vuilnisbellen, enz., en is merkwaardig door hare fraaie, witte trompetvormige bloemen en haar indedaad hoogst sierlijke vruchten. De vruchten spreken op kleine paardenkastanjes, doch verschillen er van doordat zij niet met drie, doch met vier verschillende springen en een menigte bruinzwarte niervormige klappen openen. Nu hebben de datura-vruchten de eigenschap, dat ze bij zeer geschikt om er een skelet van te maken. De man-

taten, die men met dezen arbeid algemeen bekendheid zal het vrucht bestaat, waarop men de zelfde bewerking met succes kan toepassen; het is de doosvrucht van *Datura stramonium* L., den om zijn felgittige eigenschappen gevreesden *doos* of *dolapfel*. Deze plant kan men, schoon lang niet algemeen groeien vinden op ruige plaatsen, op mesthoopen, vuilnisbellen, enz., en is merkwaardig door hare fraaie, witte trompetvormige bloemen en haar indedaad hoogst sierlijke vruchten. De vruchten spreken op kleine paardenkastanjes, doch verschillen er van doordat zij niet met drie, doch met vier verschillende springen en een menigte bruinzwarte niervormige klappen openen. Nu hebben de datura-vruchten de eigenschap, dat ze bij zeer geschikt om er een skelet van te maken. De man-

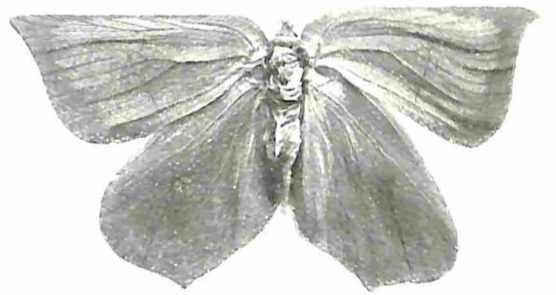

Foto P. F. B. VAN DER WOUDE. CITROENVLINDER. RHODOCERA RHAMNII.

worden. Met deze bewerking ga men voort, tot al het aarwezige vruchtvlies weggerot en alleen de vaatbundels overgebleven zijn.

Het skelet is dan, gedroogd, stevig genoeg om desnoo jaren bewaard te worden en zal de bewondering opwekken van ieder, die eenig gevoel heeft voor fraaie vormen.

Uitermate sierlijk is het weetsel van den centralen zaad drager en hoogst eigenaardig is het te zien, hoe elke stekel op de klappen der doosvrucht gevormd wordt door de vergroeiing van een acht- of tiental stevige vaatbundels. Geen wonder, dat de vruchten van den doornappel weinig last van plantenetende dieren hebben! Beschermde door een doodlijk vergif en vlijmscherpe stekels tarten zij elken herbivoor en toch is *datura stramonium* een verre van algemeene plant. Waardoor dit komt? Zichier weeten der geheimenissen, die de natuurstudie zoo uiterst moeilijk maken en die men misschien eerst na jaren zal kunnen oplossen.